

วิเคราะห์เดี่ยวระนาดทุ้มเพลงสารถิ 3 ชั้น
ทางครูสมภาพ ข้าประเสริฐ

นายสุรัตน์ชัย สิริรัตนชัยกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ISBN 974-14-2959-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A MUSICAL ANALYSIS OF SARATHI SAM CHAN SOLO FOR RANAD THUM
BY KHRU SOMPOB KHUMPRASERT**

Mr. Suratchai Sirirattanachaikul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai Music

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

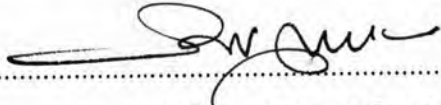
ISBN 974-14-2959-2

Copyright of Chulalongkorn University

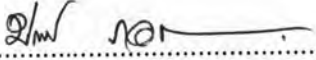
490129

หัวข้อวิทยานิพนธ์	วิเคราะห์เดี่ยวระนาดทุ้มเพลงสารถี 3 ชั้น ทางครุสมภพ ข้าประเสริฐ
โดย	นายสุรตน์ชัย สิริรัตนชัยกุล
สาขาวิชา	ดุริยางค์ไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. บุษกร สำโรงทอง
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์กฤษฎา ด้านประดิษฐ์

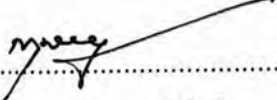
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

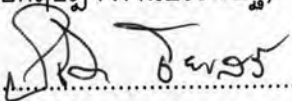

.....คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์)

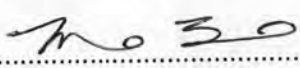
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุษกร สำโรงทอง)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์กฤษฎา ด้านประดิษฐ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. พรประพิตร เผ่าสวัสดิ์)

สุรัตน์ชัย สิริรัตนชัยกุล : วิเคราะห์เดี่ยวระนาดทุ้มเพลงสารถี 3 ชั้น ทางครุสมภพ
 ข้าประเสริฐ. (A MUSICAL ANALYSIS OF SARATHI SAM CHAN SOLO FOR
 RANAD THUM BY KHRU SOMPOB KHUMPRASERT) อ. ที่ปรึกษา : รศ. ดร. บุษกร
 สำโรงทอง, อ. ที่ปรึกษาร่วม : อ. กฤษญา ด้านประดิษฐ์ 289 หน้า. ISBN 974-14-2959-2

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ศึกษาเพลงเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงสารถี 3 ชั้น ทางครุสมภพ ข้าประเสริฐ
 ที่ท่านได้ถ่ายทอดให้กับอาจารย์กฤษญา ด้านประดิษฐ์ แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ผลจากการศึกษาพบว่า เพลงเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงสารถี 3 ชั้น ทางครุสมภพ ข้าประเสริฐ
 มีลักษณะรูปแบบกระบวนของทำนองเพลงและการใช้กลวิธีพิเศษ ที่แสดงออกซึ่งประสบการณ์
 ความรู้ความสามารถ สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอัจฉริยะทางดนตรีไทยของท่าน ประพันธ์ขึ้น
 จากการคิดประดิษฐ์ทำนองโดยยึดเค้ามูลเดิมของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
 ผนวกกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ได้รับ นำมาสร้างสรรค์เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน
 มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถ และนำไปใช้ประโยชน์ในวงดนตรีไทย
 ที่ท่านเป็นผู้ควบคุมและเพื่อใช้เป็นวิชาความรู้ในการถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่น

เพลงเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงสารถี 3 ชั้น ทางครุสมภพ ข้าประเสริฐ ได้รับอิทธิพลมาจากทาง
 ท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ เหตุเพราะครุสมภพ ข้าประเสริฐ เป็นศิษย์ของท่านครูหลวงประดิษฐ
 ไพเราะ ได้สัมผัสคลุกคลีอยู่กับแวดวงนักดนตรีที่เป็นศิษย์ของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ อีกทั้ง
 ได้รับประสบการณ์ในการได้ฟังทางเดี่ยวระนาดทุ้มของท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ ผนวกกับ
 ประสบการณ์ที่ได้เคยศึกษากับท่าน จึงเป็นเหตุให้ผลงานการประพันธ์เพลงเดี่ยวระนาดทุ้มเพลง
 สารถี 3 ชั้น ทางครุสมภพ ข้าประเสริฐ ปรากฏลักษณะที่เหมือนกับทางท่านครูหลวงประดิษฐ
 ไพเราะอย่างชัดเจน

ภาควิชา.....ดุริยางคศิลป์..... ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา.....ดุริยางคไทย..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา.....2549..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

468 70321 35 : MAJOR MASTER OF ARTS PROGRAM IN THAI MUSIC

KEYWORD : A MUSICAL ANALYSIS OF SARATHI SAM CHAN SOLO FOR
RANAD THUM BY KHRU SOMPOB KHUMPRASERT.

THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. BUSSAKORN SUMRONGTHONG, Ph.D.,

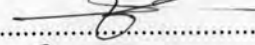
CO-ADVISOR : AJARN KRISDA DANPRADIT. 289 pp.

ISBN 974-14-2959-2

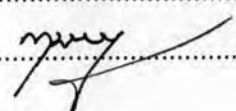
The objective of this thesis is to analyse Sarathi Sam Chan Solo for Ranad Thum by Khru Sompob Khumprasert who transferred it to Ajarn Krisda Danpradit at Nakhon Pathom Rajabhat University.

Research findings were as follows : the Sarathi Sam Chan Solo for Ranad Thum by Khru Sompob Khumprasert had a special pattern of tunes and tactics that exposed his gift for traditional Thai music. This piece of music was composed from his imagination based on the original tune of the revered Khru Luang Pradith Phairoh (Sorn Silpabanleng) ; it was also combined with his gained knowledge and experiences creating a uniqueness of the individual. To expose his full potential for traditional Thai music, as a conductor, and be passed down to others.

The Sarathi Sam Chan Solo for Ranad Thum by Khru Sompob Khumprasert has been greatly influenced by Khru Luang Pradith Phairoh because Khru Sompob Khumprasert was one of his followers and he was on good terms with Khru Luang Pradith Phairoh 's musicians. Listening to Khru Luang Pradith Phairoh 's Solo for Ranad Thum combining with what he had learnt about Thai music taught by him, obviously resulted in the similarity between the Sarathi Sam Chan Solo for Ranad Thum by Khru Sompob Khumprasert and that of Khru Luang Pradith Phairoh.

Department.....Fine and Applied Arts.. Student's signature.....

Field of study.....Thai Music..... Advisor's signature.....

Academic year.....2006..... Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลฝ่ายต่างๆ ผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. บุษกร สำโรงทอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ครูผู้ให้ความรู้และคำแนะนำ ในการดำเนินงานจัดทำวิทยานิพนธ์ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขำคม พรประสิทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์ และอาจารย์
ดร. พรประพิตร์ เผ่าสวัสดิ์ คณาจารย์ผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณเพื่อนๆ นิสิต
สาขาวิชาดุริยางค์ไทยทุกท่าน ขอบพระคุณพี่นิตยา อ่อนทอง บุคลากรและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ใน
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ประสานงานให้กับผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ได้
ศึกษาในหลักสูตร

กราบขอบพระคุณอาจารย์กฤษฎา ด้านประดิษฐ์ ครูผู้มอบวิชาความรู้ให้กับผู้วิจัยและเป็น
ครูผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของผู้วิจัยตลอดมา

กราบขอบพระคุณอาจารย์พันโทเสนาะ หลวงสุนทร อาจารย์อุทัย แก้วละเอียด ครูน้ำว่า
ร่มโพธิ์ทอง อาจารย์ไพฑูรย์ เจยเจริญ อาจารย์สมพงษ์ ภูธร อาจารย์วิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิเชียร อ่อนละมูล อาจารย์โกวิท แก้วสุวรรณ คุณบุญศรี นาคทิม คุณสมคิด
จำนงค์ศรี คุณมาลินี สาคกริก คุณปกป้อง ขำประเสริฐ ผู้ให้ความเอื้อเฟื้อข้อมูลแก่ผู้วิจัยในการ
ดำเนินงานจัดทำวิทยานิพนธ์ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง

กราบขอบพระคุณศิลปิน นักวิชาการ ผู้เป็นเจ้าของบทประพันธ์ งานนิพนธ์และงานวิจัย
ที่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อมูลอ้างอิงในการดำเนินงานจัดทำวิทยานิพนธ์

กราบขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากรฝ่ายต่างๆ ขอขอบคุณลูกศิษย์ทุกคนใน
โรงเรียนราชวินิตบางเขน ผู้เป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

กราบขอบพระคุณบิดามารดา ขอขอบคุณพี่น้อง คู่ชีวิตและทายาทตัวน้อยของผู้วิจัย ผู้เป็น
แรงผลักดันให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินงานจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลงได้

คุณประโยชน์ทุกประการอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแด่บรมครูดนตรีไทย
ทุกท่าน อีกทั้งครูสมภพ ขำประเสริฐ ผู้สร้างสรรค์และสืบต่อวิชาความรู้ทางดุริยางคศิลป์ไทยให้
ตกทอดมาสู่อุชนรุ่นหลัง ทำให้เกิดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาที่มีค่ายิ่งต่อประเทศชาติ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญรูป.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 ประวัติชีวิตและผลงานของครูสมภพ ขำประเสริฐ.....	10
ประวัติชีวิตของครูสมภพ ขำประเสริฐ.....	11
ผลงานของครูสมภพ ขำประเสริฐ.....	19
บริบทที่เกี่ยวข้องของเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงสารถี 3 ชั้น ทางครูสมภพ ขำประเสริฐ.....	30
ประวัติความเป็นมาและการถ่ายทอด.....	46
เหตุปัจจัย แรงบันดาลใจในการประพันธ์.....	63
เหตุปัจจัย แรงบันดาลใจในการถ่ายทอด.....	64
บทที่ 3 ศึกษาวิเคราะห์การประพันธ์ทำนองเพลงเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงสารถี 3 ชั้น	
ทางครูสมภพ ขำประเสริฐ.....	66
ทฤษฎีและแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์.....	66
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์.....	68
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	72
ศึกษาวิเคราะห์การประพันธ์ทำนองเพลงเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงสารถี 3 ชั้น	
ทางครูสมภพ ขำประเสริฐ.....	74
ลักษณะรูปแบบของกลุ่มเสียงปัญญามูลและลูกตกของทำนองหลัก.....	75
ลักษณะรูปแบบกระสวนของทำนองเพลงและการใช้กลวิธีพิเศษที่ผู้ประพันธ์	
ได้ดัดแปลงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับทำนองหลัก.....	80

บทที่ 4	ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการประพันธ์ทำนองเพลงเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงสารถี 3 ชั้น ระหว่างทางครูสมภพ ข้าประเสริฐกับทางท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ.....	164
	ลักษณะรูปแบบกระสวนของทำนองเพลง.....	222
	การใช้กลวิธีพิเศษที่ผู้ประพันธ์แต่ละท่านได้ตกแต่งขึ้น.....	235
บทที่ 5	สรุปและข้อเสนอแนะ.....	241
	สรุป.....	245
	ข้อเสนอแนะ.....	246
	รายการอ้างอิง.....	247
	ภาคผนวก.....	250
	โน้ตห้องวงใหญ่เพลงสารถี 3 ชั้น (โน้ตระบบไทย).....	251
	โน้ตระนาดทุ้มเพลงสารถี 3 ชั้น ทางครูสมภพ ข้าประเสริฐ (โน้ตระบบไทย).....	255
	โน้ตระนาดทุ้มเพลงสารถี 3 ชั้น ทางท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (โน้ตระบบไทย)..	262
	โน้ตห้องวงใหญ่เพลงสารถี 3 ชั้น (โน้ตระบบสากล).....	269
	โน้ตระนาดทุ้มเพลงสารถี 3 ชั้น ทางครูสมภพ ข้าประเสริฐ (โน้ตระบบสากล).....	273
	โน้ตระนาดทุ้มเพลงสารถี 3 ชั้น ทางท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (โน้ตระบบสากล).	280
	ประวัติชีวิตของอาจารย์กฤษฎา ด้านประดิษฐ์ ผู้ได้รับถ่ายทอดเพลงเดี่ยวระนาดทุ้ม เพลงสารถี 3 ชั้น ทางครูสมภพ ข้าประเสริฐ.....	286
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	289

สารบัญรูป

หน้า

รูปที่ 1	ภาพครุสมภพ ข้าประเสริฐ.....	10
รูปที่ 2	ภาพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงโปรดเกล้า ฯ พระราชทาน ใบประกาศเกียรติคุณ แก่ครุสมภพ ข้าประเสริฐ ในโอกาสได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย).....	11
รูปที่ 3	ภาพครุพุ่ม โตสง่า.....	14
รูปที่ 4	ภาพครุโองการ กลีบขึ้น.....	15
รูปที่ 5	ภาพท่านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง).....	16
รูปที่ 6	ภาพแผนภูมิแสดงสายการศึกษาดนตรีของครุสมภพ ข้าประเสริฐ.....	17
รูปที่ 7	ภาพถ้วยรางวัลชนะเลิศปีพาทย์ประชันวง ในงานพิธีไหว้ครูของ สมาคมสงเคราะห์สหายศิลปิน (วัดพระพิเรนทร์) เมื่อ พ.ศ. 2517.....	23
รูปที่ 8	ภาพครุสมภพ ข้าประเสริฐ ขณะเป็นวิทยากรสอนดนตรีไทย ณ ภาควิชานาฏยสังคีต คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม.....	24
รูปที่ 9	ภาพหนังสือ เรียนดนตรีอย่างไรถึงจะดี จัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2532 ผลงานการเป็นนักวิชาการด้านดนตรีของครุสมภพ ข้าประเสริฐ.....	25
รูปที่ 10	ภาพเกียรติบัตรของครุสมภพ ข้าประเสริฐ เมื่อได้รับเชิญให้เป็นกรรมการตัดสิน การประกวดดนตรีไทย.....	26
รูปที่ 11	ภาพครุสมภพ ข้าประเสริฐ ขณะได้รับมอบให้เป็นพิธีกรผู้อ่านโองการไหว้ครูและ ครอบครูดนตรีไทยจากคุณหญิงชื่น ศิลปบรรเลง ในงานพิธีไหว้ครูดนตรีไทย ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.....	27
รูปที่ 12	ภาพครุสมภพ ข้าประเสริฐ ขณะเป็นพิธีกรผู้อ่านโองการไหว้ครู และครอบครูดนตรีไทย.....	27
รูปที่ 13	ภาพไม้ตีระนาดเอก, ระนาดทุ้มและไม้ตีฆ้องวงที่ครุสมภพ ข้าประเสริฐ ได้ผลิตขึ้น.....	28
รูปที่ 14	ภาพครุสมภพ ข้าประเสริฐ ขณะสาธิตบรรเลงระนาดทุ้ม ณ ภาควิชานาฏยสังคีต คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.....	43

รูปที่ 15 ภาพแผนภูมิแสดงสายของประวัติความเป็นมาและการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวระนาดทุ้ม เพลงสารถี 3 ชั้น ทางครูสมภพ ข้าประเสริฐ.....	53
รูปที่ 16 ภาพแผนภูมิแสดงรูปร่างลักษณะของผืนระนาดทุ้ม.....	73
รูปที่ 17 ภาพแผนภูมิแสดงรูปแบบ (Form) ทำนองหลักของเพลงสารถี 3 ชั้น.....	76